

A. Beoraodisens

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

[Βιογραφικὸν σημεῖωμα]

Q ποιητικὸς καὶ φιλολογικὸς βίος τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη ἀποβαίνει ἀδύνατον βεβαίως νὰ ἐξεικονισθῇ πλήρως εἰς τὰς στενάς ᾧδε σελίδας τοῦ Ἡμερολογίου, ὁῖοτι ἀναντιρρήτως ὁ Βερναρδάκης ἀποτελεῖ ὅπως ἰδιαίχουςαν φυσιογνωμίαν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἑλληνικῇ γραμματολογίᾳ, πρὸς ἀκριβῆ τῆς ὁποίας ὑποτύπωσιν θ' ἀπῆτειτο διπλάσιος ἴσως χῶρος τοῦ ἀνά χειρας βιβλίου. Προλαμβάνομεν ὅθεν νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τῶν ὀλίγων ἐνταῦθα γενικῶν γραμμῶν σκοποῦμεν ἀπλῶς νὰ δώσωμεν ἀμυδρὰν τινα εἰκόνα τοῦ περιφανοῦς ποιητοῦ καὶ συγγραφέως εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Ὁ Βερναρδάκης, ἔλκων τὴν καταγωγὴν πρὸς πατρὸς ἐκ Κρήτης*, ἐγεννήθη ἐν Μιτυλήνῃ, τῇ γενεθλίῳ τῆς ἑαυ-

* ΣΗΜ. Ἀπορίας ἄξιον εἶνε ὅτι τινές, τίς οἶδεν ἐκ τίνων ὑπολογισμῶν ἀναχωροῦντες, ἠθέλησαν ν' ἀμφισβητήσωσι τὴν ἐκ Κρήτης καταγωγὴν τοῦ Βερναρδάκη, ἰσχυρισθέντες ὅτι τὸ ἀληθές δῆθεν ἐπώνυμον αὐτοῦ εἶνε *Τρανταλίδης*, ἐνῶ ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὰ ὁποῖα ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, καταφαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὠνομάζετο Νικόλαος Μπεαρδάκης, καὶ ἀνήκεν εἰς τὸν ἱστορικὸν φερώνυμον οἶκον τῆς Κρήτης. Εἰς τὴν ἀστείαν ταύτην πλάγινην προήχθησαν, φαίνεται, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Βερναρδάκης ἐν τῷ προλόγῳ βιβλιαρίου τινός, ὅπερ ἐδημοσίευσε μόλις εἰκοσαέτης, ἐπιγραφομένου τὸ *Τρωγάλιον*, ὑπεγράφετο *Δ. Τρανταλίδης Βερναρδάκης*, προσθεὶς τουτέστι πλὴν τοῦ πατρικοῦ, καὶ τὸ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς οἰκονομικὸν ἐπίθετον.

τοῦ μητρός, τὸν νοέμβριον τοῦ 1833. Καταρτισθεὶς αὐτόθι εἰς τὰς πρώτας ἐγκυκλίους σπουδὰς μετέβη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐνεγράφη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὡς φοιτητῆς τῆς φιλολογίας, εἰς ἣν ἐνεβάθυνε μετ' ἐκτάκτου ζήλου μεταβάς εἶτα καὶ εἰς Γερμανίαν, ἔνθα ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῷ 1860. Τὰ σπάνια ποιητικὰ καὶ λογογραφικὰ χαρίσματα ἐξεδηλώθησαν αὐτῷ ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας, διότι σπουδαστῆς ἔτι ὧν κατεγίνετο εἰς ποικίλα δημοσιεύματα, δι' ὧν μάλιστα προσεπορίζετο καὶ τὰ μέσα τοῦ ζῆν.

Εἰκοσαέτης μόλις ἐδημοσίευσε τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ πρωτόλειον, τὴν *Γραουνομαχίαν*, ἔπος ἡρωϊκοκωμικὸν εἰς ἰάμβους, ἀδόκιμον μὲν ποιητικὸν σχεδίασμα ἀλλὰ μεστὸν οὐκ ὀλίγου πνεύματος καὶ καλλιπευίας, προσόντα τὰ ὅποια ἔμελλον ν' ἀναλάμψωσι βραδύτερον ἐν τῷ περιπαθεῖ ποιητῇ τῆς *Μερόπης* καὶ τῆς *Εὐφροσύνης*. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐξέδοτο τὸν *Πλάρητα*, ποίημα ἐπικόν, τυχὸν εὐμενοῦς κρίσεως ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνίσματι τοῦ 1854. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος μετέφρασε τὴν πολύκροτον *Ἱστορίαν* τῆς *Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας* τοῦ Καραμσίνου, ἧς ἐξέδωκε καὶ δύο πρώτους τόμους, οὓς ἐπλούτισε διὰ πλείστων ἱστορικῶν καὶ κριτικῶν σημειώσεων. Τῷ 1856 ἐφιλοτέχνησε τὴν *Εἰκασίαν*, ποίημα ἐπικόν εἰς δεκαπεντασυλλάβους, βραβευθὲν ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνισμῷ διὰ τε τὴν ἀνθηρότητα τῆς γλώσσης, τὴν τρυφερότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν μελωδικότητα τῶν στίχων. Βραδύτερον τῷ 1859 ἐν Γερμανίᾳ διατρέθων ἔγραψε τὴν *Μαρίαν Δοξαπατρῆν* καὶ τοὺς *Κυψελίδας*. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐπιόντος ἔτους 1860 ἐπανελθὼν ἐξ Εὐρώπης ἐδέχθη τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἔδραν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, ποιήσας ἐναρξίν τῶν παράδοσεων αὐτοῦ τὴν 20^{ην} Ἰανουαρίου τοῦ 1862 διὰ λόγου ἐναρκτηρίου, οὗ τὸ ρητορικὸν κάλλος, ἡ ἐπαγωγὸς χάρις καὶ σαφήνεια, ἡ ἐμβρίθεια καὶ τὸ παραστατικὸν τῶν

ιδεῶν ἐκράτυναν τὴν περὶ αὐτοῦ προηγηθεῖσαν ἀρίστην φήμην. Ὡς καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κατέλιπεν ἀξιομνημόνευτον ἐποχὴν. Εἰς τὰς παραδόσεις αὐτοῦ συνωστίζοντο ἄθροοι καὶ μέχρις ἀποπνιγμοῦ οὐ μόνον οἱ φοιτηταὶ πασῶν ἀνεξαίρετως τῶν Σχολῶν, ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἐξῶθεν λόγιοι, βιομήχανοι, ἔμποροι, καὶ πάσης τάξεως ἄστοι πλημμυροῦντες καὶ τὰς παρακειμένας αἰθούσας, τοὺς διαδρόμους, τὰ ὑπόστωα καὶ τὰ προπύλαια ἔτι αὐτὰ τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπως ἐνωτισθῶσι τῆς μελισταγοῦς εὐφραδείας τοῦ σοφοῦ ἱστορικοῦ, ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ὁποίου ἐξήρτατο ὅλον ἐκεῖνο τὸ συμπαγὲς ἐκάστοτε πλῆθος, καὶ ὅστις ἐγνώριζε νὰ ἠλεκτρίζῃ αὐτὸ εἰς ἐνθουσιασμὸν πρὸς τὰ διδάγματα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1863 ἐδημοσίευσεν τὴν περισπούδαστον πραγματείαν : *Τρία μαθήματα περὶ Ὀμήρου καὶ Ὀμηρικοῦ ζητήματος*, δι' ἧς ἐπεσφραγίσθη ἡ περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν δεινότης τοῦ Βερναρδάκη. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐστερέωσεν αὐτὴν ἐν τῇ συνειδήσει καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν σοφῶν ἐλλημιστῶν, ὅταν, σπουδαστῆς ἔτι ὢν ἐν Γερμανίᾳ, συνέθετο κατ' ἐντολὴν τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν συσπουδαστῶν φῶν πινδαρικήν ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τοῦ Φιλέλληνοσ Θεϊρσίου, ἣν ὁ σοφὸς ἐν Γοτίγγῃ ἐλληνιστῆς Ἑλλισσὲν δημοσιεύσας ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῳ περιωνύμῳ περιοδικῷ ἀποφαίνεται ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἐπὶ ἐλληνομαθεῖα φημιζομένων φιλολόγων καὶ μυστῶν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ὅσοι ἔγραψαν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἰδίωμα, μόνον δύο ᾧδὰς κρίνει ἀπταιστως καὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας γεγραμμένας, ἐκείνην τοῦ Βερναρδάκη καὶ ἑτέραν τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου.

Ἐκτὸς τῶν ποιητικῶν καὶ τῶν καθαρῶσ φιλολογικῶν ἔργων ὁ Βερναρδάκης ἠσχολήθη περὶ τὴν ἐκπόνησιν καὶ πλείστων διδακτικῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἔτυχον ἀρίστησ ὑποδοχῆσ ὑπὸ τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου καὶ εἰσῆχθησαν

πρὸς χρῆσιν τῶν διαφόρων σχολείων, κριθέντα ὡς καταλλήλοτατα διὰ τε τὸ εὐμέθοδον, τὴν ὀργανικὴν κατάταξιν τῆς ὕλης καὶ τὴν σαφήνειαν τῆς φράσεως, ἐν γένει δὲ ὡς ἐκπεπονημένα κατὰ τὰς νεωτέρας ἀπαιτήσεις τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἧς καὶ ταύτης εἶνε μύστης καὶ κάτοχος. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνη ἄλλως. Ὁ Βερναρδάκης, ὅστις κατεῖχε τὴν σπανίαν δύναμιν τοῦ νὰ σαγηνεύη διὰ τῆς διδασκαλίας του καὶ νὰ καθιστᾷ αὐτὴν ἐπαγωγὸν καὶ ἐποικοδομητικὴν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ κατέχη ἐπίσης τὴν ἰδιοφυίαν τῆς συγγραφῆς καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων. Θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερῆ σημείωσιν τῶν ὄσων συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε χάριν τῆς σπουδαζούσης ἑλληνικῆς νεολαίας. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἐξ αὐτῶν ἡ *Ἱερὰ Κατήχησις* καὶ ἡ *Ἱερὰ Ἱστορία* πανηγυρικῶς ἐβραβεύθησαν τῷ 1872 εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ προκηρυχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχείου διαγωνισμὸν. Τῷ 1876 ἐφιλοπόνησε τὴν *Εὐφροσύνην* ὄραμα πεντάπρακτον εἰς ἰάμβους, διδαχθὲν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἑλληνικῆς σκηνῆς. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἔγραψε πραγματείαν περὶ *Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, μεγάλως ἐκτιμηθεῖσαν ὑπὸ τῶν εἰδότων. Τῷ 1888 ἐξέδοτο τὰς *Φοινίσσας* τοῦ Εὐριπίδου μετὰ πλείστων ἐρμηνευτικῶν καὶ κριτικῶν σχολίων μεγίστης φιλολογικῆς σημασίας. Εἰς τὸν δεινὸν καὶ ἀριστοτεχνικὸν κάλαμον τοῦ Βερναρδάκη ἀποδίδεται ὁμοφώνως καὶ ἡ πρό τινος χρόνου ἐν τῇ *Νεῇ Ἡμέρᾳ* τῆς Τεργέστης δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἐπιστημονικωτάτη διατριβή: *Ψευδαττικισμοῦ ἔλεγχος*, καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς ταύτην: *Ἐπιστολὴ περὶ ἐπιστολῆς*, κλπ.

Πλὴν τῶν ἄνωθι μνημονευθέντων ἔργων ὁ Βερναρδάκης ἐδημοσίευσεν κατὰ καιροὺς καὶ εἰς διαφόρους ἑφημερίδας καὶ περιοδικὰ πλείστας ὄσας διατριβάς ἐπιστημονικάς, καλλιτεχνικάς, πολιτικάς, γλωσσολογικάς, κριτικάς καὶ

πάσης φύσεως ἐπὶ παντοίων ζητημάτων τῆς ἡμέρας. Ἀπό τινων ὁ ἔτων ιδιωτεύων ἐν Μιτυλήνῃ οὐ παύεται συγγραφῶν καὶ μοχθῶν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, πλεῖστα εἰσέτι φιλοπονήσας ἀνέκδοτα ποιητικά, φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ ἔργα, ἐν οἷς καὶ τὴν πολύτιμον *Γενικὴν Ἱστορίαν*, ἧς προσεχῶς ἡ ἔκδοσις γενήσεται γενναιόφρονι δαπάνῃ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενοῦς κ. Ἀβέρωφ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν βιογραφικῶν τούτων σημειώσεων παρατιθέμεθα ὧδε τὸ ἐν τῇ Α' πράξει τῆς *Εὐφροσύνης* ἐξαιρετον ἄσμα τῆς Μαγίσσης, τὸ ὁποῖον μὴ ἄλλως τε πολὺ γνωστόν, ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι ἀναγνωσθήσεται ἀπλήστως καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀκόμη, οἵτινες καὶ ἄλλοτε ἴσως ἐνετρήθησαν εἰς τοὺς γλυκεῖς καὶ τρυφεροὺς αὐτοῦ στίχους.

Ο ΧΡΗΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΓΙΣΣΗΣ

[Ποίημα ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ δράματος ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ]

ΔΥΟ πέρδικες ζωγραφισταῖς, ζευγάρι ζηλεμμένο,
 ζοῦσαν ἔς ἀπάτητο βουνό, σὲ μὲν ἄψηλὴν ῥαχοῦλα,
 εἶχαν καὶ δυὸ μικρὰ πουλιὰ, δυὸ πλουμιστὰ περδίκια,
 ποῦ ἦταν τὸ καμάρι τους καὶ ἡ παρηγοριά τους.
 Κρυφὰ τὰ ἔγάζαν ἔς τὴν βοσκή, κρυφὰ ἔς τὴν κρύα βρύσι,
 μὴ τύχη καὶ τὰ ἴδῃ αἰτός, μὴ τὰ ἴδῃ τὸ γεράκι,
 ποῦταν μικρὴ ἢ φτεροῦγα τους κί' ἀνήξερὸς ὁ νοῦς τους.

Μὲν ἄμερα ἔκει ποῦ γύριζαν καὶ ἔκει ὅπου ἔβοσκουσαν
 ἴσκιος αἰετοῦ τὰ τρώμαζε καὶ σκορπισθῆκαν ὅλα,
 ἄλλο πῆρε τ' ἀνάπλαγα, ἄλλο τὰ κορφοβούνια,
 κ' ἓνα, τὸ μεγαλύτερο, ἐχάθηκε ἔς τὰ ξένα.
 κ' ἔμειν' ἡ μάνα μοναχὴ μὲ τὰ μικρὰ περδίκια.

Παπᾶ υἱός, βεζύρη γιός, βγῆκε νὰ κυνηγήσῃ,
 πιάνει τ' ἀπάτητο βουνὸ καὶ τὴν ἄψηλὴν ῥαχοῦλα,
 καὶ στένει τὸ καρτέρι του δίπλα ἔς τὴν κρύα βρύσι.